

**ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗ ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΩΝ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ Γ' ΤΑΞΗΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ
ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ, ΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΕΞΙ (6)**

Α. ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

ΠΛΑΤΩΝΟΣ *Πρωταγόρας*, 322a-323a

Ἐπειδὴ δὲ ὁ ἄνθρωπος θείας μετέσχε μοίρας, πρῶτον μὲν διὰ τὴν τοῦ θεοῦ συγγένειαν ζῶων μόνον θεοὺς ἐνόμισεν, καὶ ἐπεχειρεῖ βωμούς τε ἰδρῦεσθαι καὶ ἀγάλματα θεῶν· ἔπειτα φωνὴν καὶ ὀνόματα ταχὺ διηρθρώσατο τῇ τέχνῃ, καὶ οἰκήσεις καὶ ἐσθῆτας καὶ ὑποδέσεις καὶ στρωμνάς καὶ τὰς ἐκ γῆς τροφὰς ἠῦρετο. Οὕτω δὴ παρεσκευασμένοι κατ' ἀρχὰς ἄνθρωποι ᾤκουν σποράδην, πόλεις δὲ οὐκ ἦσαν· ἀπώλλυντο οὖν ὑπὸ τῶν θηρίων διὰ τὸ πανταχῇ αὐτῶν ἀσθενέστεροι εἶναι, καὶ ἡ δημιουργικὴ τέχνη αὐτοῖς πρὸς μὲν τροφήν ἱκανὴ βοηθὸς ἦν, πρὸς δὲ τὸν τῶν θηρίων πόλεμον ἐνδεής — πολιτικὴν γὰρ τέχνην οὐπω εἶχον, ἧς μέρος πολεμική — ἐζήτουν δὴ ἀθροίζεσθαι καὶ σώζεσθαι κτίζοντες πόλεις· ὅτ' οὖν ἀθροισθεῖεν, ἠδίκουν ἀλλήλους ἅτε οὐκ ἔχοντες τὴν πολιτικὴν τέχνην, ὥστε πάλιν σκεδαννύμενοι διεφθείροντο.

Ζεὺς οὖν δείσας περὶ τῶ γένει ἡμῶν μὴ ἀπόλοιτο πᾶν, Ἐρμῆν πέμπει ἄγοντα εἰς ἀνθρώπους αἰδῶ τε καὶ δίκην, ἵν' εἶεν πόλεων κόσμοι τε καὶ δεσμοὶ φιλίας συναγωγοί. Ἐρωτᾷ οὖν Ἐρμῆς Δία τίνα οὖν τρόπον δοίη δίκην καὶ αἰδῶ ἀνθρώποις· «Πότερον ὡς αἱ τέχναι νενέμηνται, οὕτω καὶ ταύτας νείμω; νενέμηνται δὲ ᾧδε· εἷς ἔχων ἰατρικὴν πολλοῖς ἱκανὸς ἰδιώταις, καὶ οἱ ἄλλοι δημιουργοί· καὶ δίκην δὴ καὶ αἰδῶ οὕτω θῶ ἐν τοῖς ἀνθρώποις, ἢ ἐπὶ πάντας νείμω;» «Ἐπὶ πάντας», ἔφη ὁ Ζεὺς, «καὶ πάντες μετεχόντων· οὐ γὰρ ἂν γένοιτο πόλεις, εἰ ὀλίγοι αὐτῶν μετέχοιεν ὥσπερ ἄλλων τεχνῶν· καὶ νόμον γε θὲς παρ' ἐμοῦ τὸν μὴ δυνάμενον αἰδοῦς καὶ δίκης μετέχειν κτείνειν ὡς νόσον πόλεως». Οὕτω δὴ, ᾧ Σώκρατες, καὶ διὰ ταῦτα οἱ τε ἄλλοι καὶ Ἀθηναῖοι, ὅταν μὲν περὶ ἀρετῆς τεκτονικῆς ἢ λόγος ἢ ἄλλης τινὸς δημιουργικῆς, ὀλίγοις οἴονται μετεῖναι συμβουλῆς, καὶ ἐάν τις ἐκτὸς ὧν τῶν ὀλίγων συμβουλευῆ, οὐκ ἀνέχονται, ὡς σὺ φῆς — εἰκότως, ὡς ἐγὼ φημι — ὅταν δὲ εἰς συμβουλήν πολιτικῆς ἀρετῆς ἴωσιν, ἦν δεῖ διὰ δικαιοσύνης πᾶσαν ἰέναι καὶ σωφροσύνης, εἰκότως ἅπαντος ἀνδρὸς ἀνέχονται, ὡς παντὶ προσήκον ταύτης γε μετέχειν τῆς ἀρετῆς ἢ μὴ εἶναι πόλεις. Αὕτη, ᾧ Σώκρατες, τούτου αἰτία.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

1. Με βάση το πρωτότυπο κείμενο να χαρακτηρίσετε ως Σωστές (Σ) ή Λανθασμένες (Λ) τις προτάσεις που ακολουθούν και να γράψετε το σχετικό χωρίο του κειμένου που επιβεβαιώνει τον χαρακτηρισμό σας:
 - α. Ο άνθρωπος πρώτα δημιούργησε θρησκευτικό πολιτισμό, ύστερα ανέπτυξε υλικοτεχνικό πολιτισμό και τέλος ανακάλυψε και καλλιέργησε τη γλώσσα.
 - β. Η πολιτική τέχνη αποτελεί μέρος της πολεμικής τέχνης.
 - γ. Η αιδώς και η Δίκη δημιουργούν δεσμούς που δένουν με φιλία τους ανθρώπους.
 - δ. Στο απόσπασμα γίνεται λόγος για τον καταμερισμό εργασίας.
 - ε. Πρωταγόρας και Σωκράτης συμφωνούν ως προς το ότι όταν γίνεται λόγος για ζητήματα τεχνικής – κατασκευαστικής φύσεως, προτιμώνται οι ειδικοί.

[Μονάδες 10]

2. «Ἐπειδὴ δὲ ὁ ἄνθρωπος θείας μετέσχε μοίρας, πρῶτον μὲν διὰ τὴν τοῦ θεοῦ συγγένειαν ζῶων μόνον θεοὺς ἐνόμισεν, καὶ ἐπεχείρει βωμούς τε ἰδρῦεσθαι καὶ ἀγάλματα θεῶν»: Λαμβάνοντας υπόψη ότι ο Πρωταγόρας ήταν αγνωστικιστής, ποιος είναι ο λόγος για τον οποίο αναφέρεται η θρησκεία ως στοιχείο του ανθρώπινου πολιτισμού;

[Μονάδες 10]

3. α) **κόσμοι, ιδιώταις:** με ποια σημασία χρησιμοποιούνται οι λέξεις στο κείμενο και ποια σημασία έχουν σήμερα; (μονάδες 4)
β) **Με ποιες λέξεις του κειμένου συνδέονται ετυμολογικά οι ακόλουθες:** σχήμα, ετυμολογικός, μετάθεση, γόνος, γενοκτονία, εισιτήριο (μονάδες 6)

[Μονάδες 10]

4. Με βάση την εισαγωγή να επιλέξετε τη σωστή απάντηση:
 - i. Τα θέματα του έργου Πρωταγόρας είναι δύο:
 - α) ποια είναι η φύση της αρετής και ποιος μπορεί να την διδάξει.
 - β) ποια είναι η φύση της δικαιοσύνης, ποιος μπορεί να την διδάξει και, δευτερευόντως, αν οι σοφιστές είναι τα κατάλληλα πρόσωπα για να αναλάβουν τη διδασκαλία της δικαιοσύνης.
 - γ) ποια είναι η φύση της αρετής, ποιος μπορεί να τη διδάξει και, δευτερευόντως, αν οι σοφιστές είναι τα κατάλληλα πρόσωπα για να αναλάβουν τη διδασκαλία της αρετής.

ii. Η μέθοδος του Σωκράτη

α) είναι η διαλεκτική, που σημαίνει απλός διάλογος

β) είναι η διαλεκτική, που σημαίνει διάλογος με ερωτήσεις που δεν είναι απόλυτο ότι διευκρινίζουν με ακρίβεια το υπό εξέταση κάθε φορά θέμα.

γ) είναι η διαλεκτική, που σημαίνει διάλογος με ερωτήσεις που διευκρινίζουν με ακρίβεια το υπό εξέταση κάθε φορά θέμα.

iii. Όσον αφορά τις μεθόδους των σοφιστών, ο Σωκράτης

α) ειρωνεύεται και υπονομεύει τον μύθο.

β) ειρωνεύεται και υπονομεύει τη διάλεξη.

γ) ειρωνεύεται και υπονομεύει τον σχολιασμό των ποιητικών κειμένων.

iv. Στη Θεογονία του ο Ησίοδος

α) περιγράφει τη γέννηση των θεών

β) περιγράφει τη γέννηση των θεών και την εξέλιξη του ανθρώπινου γένους

γ) αναφέρει ότι και ο Πρωταγόρας αλλά προσθέτει και τη δημιουργία από τους θεούς της πρώτης γυναίκας, της Πανδώρας.

v. Πρωταγόρας και Αισχύλος

α) συμφωνούν στο ότι ο Προμηθέας είναι μεγάλος ευεργέτης της ανθρωπότητας

β) διαφωνούν ως προς το αν ο Προμηθέας ήταν μεγάλος ευεργέτης της ανθρωπότητας

γ) συμφωνούν στο ότι ο Επιμηθέας είναι μεγάλος ευεργέτης της ανθρωπότητας

[Μονάδες 10]

5. «Ούτω δὴ παρεσκευασμένοι...δεσμοὶ φιλίας συναγωγοί»: Και στα δύο αποσπάσματα γίνεται λόγος για την έννοια του δικαίου και των νόμων. Τι προκαλεί η έλλειψή τους και τι προσφέρει η εφαρμογή τους με βάση των Πρωταγόρα και τον Κικέρωνα;

Ο Ρωμαίος ρήτορας, πολιτικός και φιλόσοφος Κικέρωνας (106-43 π.Χ.) ασχολήθηκε με το πρόβλημα των νόμων και στα θεωρητικά του έργα (συγκεκριμένα στο “De legibus”, «Για του νόμους») και στους ρητορικούς του λόγους. Επιδίωξε μια σύνθεση – χωρίς να είναι βέβαιο ότι την πέτυχε- ανάμεσα στην ελληνική φιλοσοφική αντίληψη για τους νόμους και στην ρωμαϊκή πραγματικότητα. Το απόσπασμα που ακολουθεί είναι από τον λόγο του “Pro Cluentio”, που τον έγραψε το 66 π.Χ.

Σε αυτή την πολιτεία, την οποία στεριώνουν οι νόμοι, οι καλοί πολίτες τηρούν πρόθυμα τους νόμους. Γιατί ο νόμος είναι το θεμέλιο της ελευθερίας, η πηγή της δικαιοσύνης. Ο νους και η ψυχή και η σκέψη και η κρίση της πολιτείας βρίσκονται στους νόμους. Όπως τα σώματά μας (δε στέκουν) χωρίς το νου, έτσι και η πολιτεία δε στέκει χωρίς τον νόμο. Υπηρέτες των νόμων είναι οι άρχοντες, ερμηνευτές των νόμων

(είναι) οι δικαστές, τελικά όλοι είμαστε υπηρέτες των νόμων· γιατί έτσι μπορούμε να είμαστε ελεύθεροι.

[Μονάδες 10]

B. ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Ο Ξενοφώντας στο έργο του «Απομνημονεύματα» προσπαθεί να αποκαταστήσει τη φήμη του δασκάλου του, που είχε κατηγορηθεί και θανατωθεί άδικα, και παρουσιάζει συζητήσεις του Σωκράτη με διάφορα πρόσωπα για θέματα σχετικά με την αρετή. Στο απόσπασμα παρουσιάζεται η θέση του Σωκράτη για τον σοφό και σώφρονα και η άποψη του για τη δικαιοσύνη και κάθε αρετή.

σοφίαν δὲ καὶ σωφροσύνην οὐ διώριζεν, ἀλλὰ τὸν τὰ μὲν καλὰ τε καγαθὰ γινώσκοντα χρῆσθαι αὐτοῖς καὶ τὸν τὰ αἰσχροῦ εἰδὸτα εὐλαβεῖσθαι σοφὸν τε καὶ σώφρονα ἔκρινε. προσερωτώμενος δὲ εἰ τοὺς ἐπισταμένους μὲν ἂν δεῖ πράττειν, ποιῶντας δὲ τὰναντία σοφοὺς τε καὶ ἀκρατεῖς εἶναι νομίζοι, οὐδὲν γε μᾶλλον, ἔφη, ἢ ἀσόφους τε καὶ ἀκρατεῖς· πάντας γὰρ οἶμαι προαιρουμένους ἐκ τῶν ἐνδεχομένων ἂν οἴονται συμφορώτατα αὐτοῖς εἶναι, ταῦτα πράττειν· νομίζω οὖν τοὺς μὴ ὀρθῶς πράττοντας οὔτε σοφοὺς οὔτε σώφρονας εἶναι. ἔφη δὲ καὶ τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν ἄλλην πᾶσαν ἀρετὴν σοφίαν εἶναι. τὰ τε γὰρ δίκαια καὶ πάντα ὅσα ἀρετῇ πράττεται καλὰ τε καγαθὰ εἶναι· καὶ οὐτ' ἂν τοὺς ταῦτα εἰδὸτας ἄλλο ἀντὶ τούτων οὐδὲν προελέσθαι οὔτε τοὺς μὴ ἐπισταμένους δύνασθαι πράττειν, ἀλλὰ καὶ ἐὰν ἐγχειρῶσιν, ἀμαρτάνειν· οὕτω [καὶ] τὰ καλὰ τε καγαθὰ τοὺς μὲν σοφοὺς πράττειν, τοὺς δὲ μὴ σοφοὺς οὐ δύνασθαι, ἀλλὰ καὶ ἐὰν ἐγχειρῶσιν, ἀμαρτάνειν. ἐπεὶ οὖν τὰ τε δίκαια καὶ τᾶλλα καλὰ τε καγαθὰ πάντα ἀρετῇ πράττεται, δῆλον εἶναι ὅτι καὶ δικαιοσύνη καὶ ἡ ἄλλη πᾶσα ἀρετὴ σοφία ἐστὶ.

Ξενοφώντας, Απομνημονεύματα, 3,9,4-5

Λεξιλόγιο

οὐ διώριζε: δεν ξεχώριζε

ὄ, ἢ ἀκρατής, τὸ ἀκρατές: ο ανίσχυρος

ἐκ τῶν ἐνδεχομένων: από όσα απολαμβάνουν, από όσα μπορούν

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

1. Να μεταφράσετε στα νέα ελληνικά το απόσπασμα: «ἔφη δὲ καὶ τὴν δικαιοσύνην ... καὶ ἡ ἄλλη πᾶσα ἀρετὴ σοφία ἐστὶ.».

(Μονάδες 20)

2. Πώς ορίζει ο Σωκράτης τον σοφό και τη δικαιοσύνη με βάση το κείμενο;

(Μονάδες 10)

3. α. «καὶ οὐτ' ἂν τοὺς ταῦτα εἰδόμενος ἄλλο ἀντὶ τούτων οὐδὲν προελέσθαι οὔτε τοὺς μὴ ἐπισταμένους δύνασθαι πράττειν, ἀλλὰ καὶ ἐὰν ἐγχειρῶσιν, ἀμαρτάνειν»: στο συγκεκριμένο απόσπασμα να βρείτε τους τύπους που έχουν στους αρχικούς χρόνους τους αόριστο β' (μονάδες 3) και να γράψετε το β' ενικό της προστακτικής του αορίστου β' στην ίδια φωνή (μονάδες 3).

β. Να γράψετε τους τύπους που ζητούνται (μονάδες 4) :

- σοφούς: τον ίδιο τύπο στον συγκριτικό βαθμό.
- ἄ : τη δοτική στον ίδιο αριθμό και γένος.
- σώφρονα: τη δοτική πληθυντικού στο ίδιο γένος.
- μᾶλλον: τον ίδιο τύπο στον θετικό βαθμό.

(Μονάδες 10)

4. α. «ἐπεὶ οὖν τὰ τε δίκαια καὶ τᾶλλα καλά τε καὶ ἀγαθὰ πάντα ἀρετῇ πράττεται, δήλον εἶναι ὅτι καὶ δικαιοσύνη καὶ ἡ ἄλλη πᾶσα ἀρετὴ σοφία ἐστὶ» : Να βρείτε τις δευτερεύουσες προτάσεις του αποσπάσματος (μονάδα 1) και να δηλώσετε το είδος (μονάδες 2) και τη συντακτική τους λειτουργία (μονάδες 2).

β. τοὺς ἐπισταμένους: να αναλύσετε τη μετοχή σε δευτερεύουσα πρόταση (μονάδες 3).

γ. καὶ ἐὰν ἐγχειρῶσιν: Να συμπτύξετε την πρόταση σε μετοχή (μονάδες 2).

(Μονάδες 10)

ΟΔΗΓΙΕΣ (για τους εξεταζόμενους)

1. Στο τετράδιο να γράψετε μόνο τα προκαταρκτικά (ημερομηνία, κατεύθυνση, εξεταζόμενο μάθημα). **Να μην αντιγράψετε** τα θέματα στο τετράδιο.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων αμέσως μόλις σας παραδοθούν. Δεν επιτρέπεται να γράψετε καμία άλλη σημείωση. Κατά την αποχώρησή σας να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε όλα τα θέματα.
4. Να γράψετε τις απαντήσεις σας μόνο με μπλε ή μόνο με μαύρο στυλό.
5. Κάθε απάντηση επιστημονικά τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
6. Διάρκεια εξέτασης: Τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
7. Χρόνος δυνατής αποχώρησης: Μία (1) ώρα μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

**Γιαννακής Νικόλας
Τζιτζικάκης Παναγιώτης**